

Rapport fra besøg i Taiwan 19-29 april 2007.

For cirka fem år siden lagde jeg for første gang mærke til Yawen Cheng fra Taiwan ved en international konference. Hun lignede i mine stereotype europæiske øjne en pige/kvinde på cirka 18-20 år. Men når hun åbnede munden og viste sine forskningsresultater, blev man overbevist om, at hun måtte være en smule ældre. I hvert fald imponerede hun mig voldsomt. Hun var – og er – utrolig skarp, grundig, velformuleret og vedkommende. Hendes kommentarer handlede altid om noget væsentligt, ofte med en velfortjent kritik af vestlig dominans og bedrevenen. Vi har siden mødt hinanden en del gange, og vi har også skrevet en international artikel sammen, der nu er i trykken. Da jeg fik en invitation fra hende om at være gæsteprofessor på hendes universitet i Taipei og holde keynote på den årlige arbejdsmedicinske kongres i Taiwan, var jeg ikke i tvivl. Sådant en chance ville jeg ikke lade gå fra mig. Her er lidt indtryk fra turen, der blev en stor oplevelse.

Torsdag

Min kære kone Ulla var fuld af bekymringer på mine vegne, da jeg skulle til flyve til Taiwan. Mon ikke turen ville være alt for lang, og mon jeg nu kunne sove osv. osv. Det viste sig, at det ikke var noget større problem, da det kom til stykket. Det største problem viste sig at være, at jeg havde lagt mit print af den elektroniske billet sammen med de gamle aviser, som Ulla så havde smidt i containeren i et anfald af effektivitet. Da containeren viste sig at være hermetisk tillukket, var gode dyr rådne. Især fordi min lokale printer længe har været ude af drift. Jeg prøvede med naboens printer, men den duede heller ikke. Så ringede jeg til Bodil ude på NFA (NFA er et nyt navn for Arbejds- miljøinstituttet, AMI), som sendte en ny billet ind til mig per taxa. Puh ha. Tak, Bodil! Det næste problem opstod i Kastrup, hvor traktoren, der skulle bringe Thai air flyvemaskinen hen til den rette finger i lufthavnen, brød sammen kun fem meter fra målet. Dér stod maskinen, og dér var vi. Vi fik at vide, at man ville prøve at finde en ny traktor, der duede, men at der nok ville være en mindre forsinkelse. Den forudsigelse gik i opfyldelse, idet vi var cirka 1½ time forsinket ved afgang. Det var jeg ikke så glad for, da jeg kun havde 1 time og 10 min. at løbe på i Bangkok for at nå min forbindelse til Taipei, Taiwan. Jeg havde i forvejen været lidt betænkelig ved den korte tid mellem de to maskiner, idet man jo altid gerne vil have sin kuffert med frem til endemålet.

Vi landede i Bangkok lige præcis på det tidspunkt, hvor maskinen til Taipei skulle flyve. Men på mirakuløs måde stod der en medarbejder med et skilt med mit navn og ventede på mig. Hun sørgede for, at jeg blev listet hurtigt over i den rigtige maskine, og hun forsikrede mig om, at min kuffert også ville komme med. Og – hokus, pokus – hun viste sig at have ret. Da jeg efter endnu en lur vågnede op i Taipei, kunne jeg gå lige ud til min kuffert og mine ventende værter, der bragte mig i sikkerhed gennem det tætte trafikhelvede. Så alle mine problemer viste sig at være ”skuffelser, der ikke gik i opfyldelse”, som Møllehave siger.

I flyet til Bangkok sad jeg ved siden af en ung forretningsmand, der rejste cirka 200 dage om året. Han var på vej til Hanoi for at snakke med lederne på nogle af de fabrikker, han er medejer af. Derefter skulle han til Pnom Phen, idet det næste fremstød skulle være i Cambodia. Det er ved at være for dyrt at producere i Kina og Vietnam, fortalte han(!). Ikke på grund af produktionsomkostningerne, men på grund af de tolsatser, som EU lægger oven i varerne fra disse to lande for at straffe dem for deres indirekte eksportstøtte. Den slags hindringer er der ikke i Cambodia. Til gengæld er der en flittig og pålidelig befolkning, som gerne vil arbejde på fabrik. Jeg spurgte ham, hvorfor de altid går i en stor bue uden om Afrika og Mellempøsten, og han svarede blot, at han gerne

ville køre en fabrik og ikke et værtshus eller et galehus. Ifølge ham har Danmark noget nær verdens bedste arbejdskraft. Folk der kan arbejde selvstændigt, arbejde sammen, og som også har en høj arbejdsdisciplin. Den næstbedste findes i østen, hvor folk er arbejdsomme, udholdende, og gode til at gøre som det bliver sagt uden at stille spørgsmål (Kung-fu-tse). Den værste arbejdskraft er i Afrika og Mellemøsten, hvor de er dovne, fulde af løgn, fordrukne (Afrika) og tyvagtige (Mellemøsten). Han sagde, at han jo godt vidste, at det ikke er noget politisk korrekt budskab, og ”derfor kan du heller ikke finde det på tryk nogen steder”. Men han mente, at alle, der kørte virksomheder rundt omkring, var enige med ham. Som han sagde: ”Hvis det kunne betale sig at have en fabrik i Gambia eller Syrien, så var der jo nok nogen, der havde bygget den. Så ville man være fri for at sidde i en flyver halvdelen af sit liv”. Det var vist nok den politisk ukorrekte del af turen. Sådan er der heldigvis ikke nogen på NFA, der snakker.

Fredag

I Taipei blev jeg kørt til universitetsområdet, hvor vi fik lunch i en studentercafe og derefter hen til mit fine hotel, hvor jeg fik lejlighed til at slappe af oven på strabadserne. Byen er i det store og hele grim, osende og larmende. Ikke noget at skrive hjem om, som man siger. Men som en af Yawen's kolleger sagde: ”Jeg tænker ikke på min by, men på den smukke mad, vi laver, og på de smukke blomster, der gror her”. Det er da positiv tænkning. En stor del af indbyggerne går rundt med ansigtsmaske på grund af forureningen. Det ser lidt uhyggeligt ud med de tusinder af scooter-kørere, der suser af sted med store styrthjelme og masker for ansigterne. Yawen fortalte, at alle gik med maske under SARS epidemien. Selv når hun underviste på universitetet, skulle hun bære maske. Så vidt hun vidste, var SARS nu ”sunket i jorden” sammen med kogalskaben, fugleinfluenzaen og andre af tidens svøber.

Om aftenen middag med Yawen, hendes mand og 6-årige søn. (Yawen er ikke 18-20 men cirka 40 år og har to sønner på henholdsvis 6 og 3 år). Hyggelig familierestaurant med masser af mennesker. Fortræffelig mad. Jeg var glad for, at jeg i sin tid lærte at spise med pinde i Chinatown, San Francisco af min amerikanske onkel Bob, der talte flydende kinesisk.

Lørdag.

Tidligt næste morgen med Bullet Train til Kaohsiung, den næststørste by i landet og endnu mere forurenet, da den er landets industrielle centrum. Med over 300 km/t kommer man hurtigt fra den ene ende af landet til den anden. (Her er noget at lære, Bane Danmark!). Den vestlige tredjedel af landet er mindre end Jylland, og her bor alle de 23 millioner indbyggere. Jeg spejdede forgæves efter ét eneste pænt hus. I Kaohsiung blev vi mødt af en af Yawens venner, der er professor i sociologi og lokal aktivist. Han kunne fortælle frygtelige historier om, hvordan den politiske situation har udviklet sig, siden de har fået demokrati. Med lynets hast blev vi kørt ud til et kunfuciansk tempel, hvor der herskede en ejendommelig stilhed midt i al larmen. Overalt var der børn og unge, der sad med store stykker papir foran sig på træplader. De var i gang med at tegne og male de forskellige flotte motiver med templer, gamle træer, små broer osv. Har en sådan situation nogen sinde kunnet finde sted i Danmark? Kung-fu-tse er som bekendt en meget konservativ filosof, men selv de meget kritiske kinesere må indrømme, at de sætter ham højt. Han er på mange måder en slags Grundtvig for kineserne. For eksempel var han den første ikke-kejser, der skrev bøger, der blev trykt og distribueret.

Hele eftermiddagen var der arrangeret møde med fagforeningerne i byen. Det var en meget speciel oplevelse. Det startede fint med en fantastisk frokost med cirka 20 mennesker, hvor der blev spist og skålet til den helt store guldmedalje. Så blev vi alle sammen kørt til fagforeningernes hovedkvarter, der lå på femte sal bag en lille uanseelig metaldør. Her havde de anbragt et skilt, hvorpå der stod ”Welcome, Dr. Kristensen!”. På femte sal var der gjort klar til vores møde med en hvid tavle og en hel masse glas med vand i. Formanden bød velkommen, og så troede jeg, at jeg skulle fortælle om psykisk arbejdsmiljø i det ubegribelige land Danmark. Men det kunne jeg godt glemme. Pludselig begyndte den ene efter den anden at rejse sig op og fortælle uhyggelige historier om lungesygdomme, dødsulykker, hjerneskader, cancer, hjerneblødninger, invaliderende ulykker osv. osv. Dertil kom forfølgelse af fagforeninger, fyringer af alle organiserede og mange andre af globaliseringens forbandelser. Taiwan er i øjeblikket i en økonomisk vanskelig situation, som de kun ser én vej ud af: At arbejde hårdere og holde lønningerne nede. Tilsyneladende er arbejdsgiverne og fagforeningerne enige om denne selvmordskurs. Derfor bliver udgifter til (psykisk) arbejdsmiljø ikke betragtet som investeringer, men som rene udgifter. Det fortvivlende var, at de åbenbart troede, at jeg kunne give dem ”løsningen” på dette problem.

Jeg valgte at droppe alt om psykisk arbejdsmiljø og i stedet begynde at fortælle historier: Fra arbejderbevægelsens barndom med Pios fængsling, den store strejke, septemberforliget, den socialdemokratiske bevægelse, arbejdsmiljølovgivningen, de fagkritiske rapporter, osv osv. Det var min fornemmelse, at det sagde dem noget, men de kunne stadig ikke forstå, hvordan det hele kunne lade sig gøre. Hvis man fortæller om danske lønninger, arbejdstider, ferier osv, ryster de blot på hovedet. For ikke at snakke om procenten af organiserede i en fagforening!! Da de blev trætte af at høre på mine røverhistorier fra eventyrland, begyndte de igen at rejse sig op og fortælle hårrejsende historier. Bagefter takkede de mig for min ”indsats”, men jeg tror, at jeg skal være glad for, at der ikke var skriftlig evaluering af begivenheden.

Om aftenen var der kongresmiddag arrangeret af den store arbejdsmiljøkonference, der var i gang i byen. Vi blev kørt til en flot restaurant, hvor alle sejl var sat til. På bordet var der juice og te, men vores værter havde hele tiden fyldte ølflasker stående ved siden af deres stole, så der var ingen, der gik tørstige fra bordet. Yawen og jeg sad ved højbordet, hvor de inviterede keynote speakers var placeret. (En canadier, to amerikanere, to polakker og mig). Amerikaneren (Prof. Silbergeld fra Johns Hopkins) manglede visitkort, idet alle ville udveksle hele tiden, så hun gav sit sidste kort til vores vært og bad ham sørge for, at hun fik en ekstra forsyning. Et kvarter efter havde ”nogen” sørget for, at hun havde 100 nye flotte visitkort. Hvordan bærer de sig ad? Havde vi kunnet skaffe 100 nye visitkort til en gæst på et kvarter midt i Tivoli? De har en mærkelig måde at være ”mindre udviklede” på.

Søndag

Næste morgen skulle jeg ”på”. De havde en formiddag besat af keynotes af forskellig slags lige fra nanopartikler over pesticider og grænseværdier til psykisk arbejdsmiljø. (Heldigvis skulle jeg tage mig af det sidste emne). Denne gang var jeg mere tilfreds med min indsats. Rammerne var mere velkendte på godt og ondt. Efter min ”præstation” fik jeg overrakt en gave, nemlig en glas-plade med inskription placeret på en fod, så at jeg kan stille den op på kontoret derhjemme. En surrealistisk scene: Pludselig kom der en ung kvinde med hvide handsker ud fra sidetæppet med trofæet, som blev overrakt af kongres-præsidenten, mens alle klappede. Og lige så pludseligt dukkede der en fotograf frem fra ingenting, som kunne forevige den unikke begivenhed. Bagefter blev der overrakt endnu flere gaver, nemlig et flot silkeslips og et ualmindelig grimt keramikkrus med låg. Det lod jeg

stå på værelset i Taipei. Havde jeg bragt det til Danmark, ville Ulla have beordret det direkte i affaldsskakten. Trofæet er ellers flot. De har fået hele navnet med, inklusiv Søndergård med ø og å. Men alligevel er det svipset for dem, idet der står: ”Awarded for her valuable contribution by serving as a Distinguished Speaker”. (Kineserne har tit problemer med han og hun, idet de to ting hedder det samme på cantonesisk).

Lige efter vores foredrag blev jeg pludselig ”ført ud” af nogle folk, som jeg ikke lige kunne huske, at jeg havde set før, og pludselig sad jeg på forsædet af en luksusbil, som straks satte i gang mod ukendte mål. Var det mafiaen, der ville have løsepenge af Palle for at få mig hjem igen? Eller var det CIA, der ville forhøre mig om mit besøg hos fagforeningerne? Jeg vendte mig om, og dér sad ganske rigtigt to skumle mænd i jakkesæt og solbriller. Ved nærmere eftersyn viste det sig dog, at det var de to polske foredragsholdere fra Nofer instituttet, så jeg kunne slappe af igen. Efter en hurtig tur blev vi ført op ad en trappe bag en uanseelig indgang og ind i et særligt rum, hvor der sad en hel masse værter, der serverede en eksorbitant frokost med øl i stride strømme. De skulle hele tiden høre, hvad skål hedder på alle mulige sprog. Sikke et sprogkursus. Jeg spurgte flere gange, hvor Yawen var blevet af. De gav mig ikke noget klart svar men beroligede mig med, at alt var under kontrol.

Om eftermiddagen blev vi i fire taxaer ført ud af byen og op på et højdedrag i nærheden, hvor en buddhist ved navn Hsing Yun har grundlagt et kæmpe kompleks af bygninger, kolonnader, parker, statuer osv. Det hele hedder Foguangshan (Bjerget Buddhas Lys) og er fantastisk at gå rundt i. En af de store seværdigheder er en 32 meter høj guldbelagt statue af Buddha omgivet af 480 mindre (men identiske) guldstatuer. Sådan! Vi blev også ført igennem museet, der i det store og hele var én stor gang persondyrkelse af grundlæggeren, der nu er cirka 84 år, med utallige billeder, statuer og udtalelser af ham. (Hsing Yun sammen med Paven. Hsin Yun sammen med Dalai Lama. Hsing Yun sammen med præsidenten osv. osv). Jeg kom hurtigt til at tænke på persondyrkelsen af Mao eller Nordkoreas store elskede formand, og det viste sig, at Yawens studenter gik rundt med helt de samme associationer. Vi fik også et lynkursus i kaligrafi (at tegne kinesiske skrifttegn med tusch). Vores guide var en kronraget kvinde, som var utrolig sød, smilende, imødekommende og omsorgsfuld. I det hele taget vrimlede hele området med disse ”nonner”, der alle havde uindfattede briller, var kronragede, gik rundt i kakifarvede kjortler og så blide og venlige ud. Hvad skal man mene? Her har vi en selvpromoverende mand, der har samlet millioner af tilhængere overalt i verden og milliarder af dollars fra magthavere og rigmænd i den vestlige verden til at understøtte et budskab om et simpelt liv. De mediterer, afbrænder røgelse og hjælper fattige og syge. Det må da være OK? Eller hvad?

Tilbage i Taipei blev jeg installeret i et kæmpe hotel af den ”amerikanske slags” med otte restauranter, fitness center, konferencelokaler, hyggepianist i lobbyen etc.

Mandag

Næste dag startede den første psykosociale konference i landets historie. Der var oplæg af lokale forskere, og det var spændende at høre på. Der er ikke så mange ”avancerede undersøgelser”, men en fantastisk energi og en stor lyst til at udvikle forskningen på området. Et af de mest spændende projekter handlede om kvinder fra andre lande, der arbejder i huset i Taiwan. Disse kvinder kommer fra Philippinerne, Vietnam og Indonesien. Kvinderne fra Philippinerne har det klart dårligere end de to andre grupper. De er ret højt uddannede, ofte gift, kan ikke tale eller forstå kinesisk, og så er de katolikker. Tilmed har cirka 2/3 børn, som de har efterladt hjemme. Ikke underligt, at de er ulykke-

lige og længes hjem. Når de er i de Taiwanesiske hjem, er det primært for at passe børn, gamle eller handikappede familiemedlemmer. Taiwan har jo ikke børnehaver, plejehjem, hjemmehjælp og den slags. Jeg kom til at tænke på de hjemlige debattører, som synes, at vi i Danmark bare kan importere de læger, sygeplejersker, hjemmehjælper osv. som vi ”mangler”. Den slags ”import” foregår jo næsten altid fra fattigere lande, hvor de så må klare sig, som de bedst kan. Er det mon en del af forklaringen på, at det går så umanerlig dårligt i Philippinerne, at de fleste mødre ikke er hos deres børn, men i USA, Japan, Taiwan eller de arabiske lande for at passe andres børn, mens deres egne børn går rundt for lud og koldt vand?

Et andet oplæg handlede om et beslægtet problem i Taiwan: Kvinderne vil ikke giftes. Hvis de gifter sig, skal de gå hjemme og passe ikke bare mand og børn, men i de fleste tilfælde også en svigermor/far. Så vil de hellere være sig selv og blive på arbejdsmarkedet. Og hvis de endelig bliver gift, vil de ikke have børn. Uden børn kan de stadig komme væk fra huset og svigermøderen. Resultatet er, at Taiwan går i Japans fodspor og om få år vil have en ”ældrebombe”. Men i modsætning til os vil de ikke have problemer med at finansiere den, da de ældre (i teorien) passes af børnene. Problemet er bare, at det vil børnene ikke! Hos dem ”løses” familie-arbejde konflikten altså ved at *vælge: Enten børn eller arbejde*. (Yawen er i den henseende en meget sjælden undtagelse). De nordiske lande er de eneste lande i verden, hvor høj erhvervsfrekvens blandt kvinder er blevet kombineret med at få et rimeligt antal børn. Vi har en helt unik model, men den er meget dyr i skat, og ingen regering i Asien ville drømme om et sådant skatteniveau.

Som man måske kan gætte, var der livlig diskussion om disse emner. I en del af diskussionerne var der også gang i debatten om kønsrollerne i Taiwan. Kvinderne lagde ikke ligefrem fingrene imellem. De ville også gerne vide, hvordan man indretter sig i Norden, selv om svarene i reglen gav anledning til mild hovedrysten. Om aftenen endnu en udsøgt middag i utroligt venligt selskab. Jeg tænkte tit på, hvordan vi ofte behandler gæster hos os.

Tirsdag

Næste dag var der spændende workshop hele dagen. Norito Kawakami, som er en gammel ven af AMI/NFA, var kommet ned fra Japan sammen med sin yngre kollega Akihito Shimazu. Norito glemmer aldrig, at det var Martin Nielsen fra NFA, der inviterede ham til at give hans livs første keynote på en konference i København. Han startede sin tale med en lang lovprisning af min rolle for ham og for de japanske forskere: ”You are our father and great teacher”. Han mestrer overdri-velsens kunst.

Der var utallige sammenligninger mellem Taiwan, Japan og Danmark hele dagen, og det var svært for en dansker at bevare pessimismen, når man hørte om situationen i Taiwan. Man kan kun sige, at arbejdsgiverne er ret brutale. Det var godt, at Japanerne var med, da de udgør en slags realistisk utopi. Danmark kunne lige så godt ligge på månen.

Ved den afsluttende middag skulle jeg holde festtalen, og folk kunne ikke blive trætte af at skåle for både Danmark og Japan bagefter. Det er flot, at de skåler for Japan, som har været besættelsesmagt i mange år. At de skåler for Danmark, er mere harmløst. Vi har vist ikke gjort dem særlig fortræd i historiens løb. En amerikansk professor i selskabet fortalte, hvorfor han havde forladt USA. En af grundene er det amerikanske universitetssystem, hvor rige forældre betaler eksorbitante beløb for at have deres håbefulde poter gående på steder som Harvard, hvor han underviste. Efterhånden er der over 90%, der får karakteren A, da der er gået inflation i karaktersystemet. Det er der to grunde til.

Dels bliver lærerne bedømt på gennemsnitskaraktererne på deres hold, og dels ringer forældrene op, hvis deres søn eller datter har fået et B: ”Hør her, jeg har givet 40.000 dollars for at have min søn/datter gående hos jer. Tror I, at jeg har givet så mange penge for et B????”. Hvis de ikke får medhold, går klagen videre opad i systemet. Et andet eksempel er sportsstjernerne, der ”brander” universitetet udadtil. De bliver meldt ind på hold, hvor de som regel ikke dukker op. Hvis læreren så giver dem en dårlig karakter, kan han risikere at blive ringet op af sportscoachen, som på drævent texas-mål spørger, om der ikke er et problem, som lige trænger til at blive løst? Hvis læreren så siger, at problemet er, at baseball-stjernen ikke har vist sig i timerne, får han at vide, at der er noget, han må have misforstået. Han kan så få tilbudt en stol i ”golden section” på tilskuertribunen sammen med præsidenten for Harvards øverste board, rektor og mange andre honoratiories. Hvis han siger nej tak til denne form for bestikkelse, er han i deep shit. Normalt ville man jo klage til sine foresatte over bestikkelsesforsøg, men når alle de foresatte netop selv sidder og har modtaget denne form for ydelse, hvad gør man så? Professor Blank valgte at tage til New Zealand, Singapore, Taiwan og Danmark!

Hele Taiwans universitetssystem er underlagt jævnlige kvalitetsmålinger, hvor man tæller artikler, ser på citationsrater, impactscores og andre af det moderne livs velsignelser. Men de vurderer også andre ting. Herunder undervisningen. Yawen er lige blevet kåret til den bedste underviser, så det er en ære at kende hende! Hun og hendes mand, der er matematiker, er allerede ”stået af ræset”. De vil kun publicere artikler, som de bagefter er stolte over! Ikke så *mange* som muligt. Yawens mand blev for nylig seniorforsker, selv om han kun har publiceret tre artikler i internationale tidsskrifter med peer review. Til gengæld er hver af de tre artikler ”solide”, som han selv beskedent forklarede. Yawen sagde til mig, at artiklerne af andre matematikere blev betragtet som yderst originale og meget interessante.

På hotellet kan man se Aljazeera på TV i den engelske udgave. Jeg var tryllebundet. Pludselig er der her en kanal, der giver et retvisende, gribende og ærligt billede af, hvordan verden er skruet sammen. Ikke det amerikanske plidder-pladder blandet op med vulgær propaganda og afmagrede supersminkede speakere med kunstige smil. Og heller ikke de danske hygge-TV aviser, hvor det er et væltet træ i Rude skov, en knækket flagstang på Christiansø og udviklingen i grænsehandelen, der er de største nyheder. Man har villet bilde os ind, at Aljazeera er arabisk eller muslimsk propaganda, men intet kan være mere forkert. Kanalen er fair, alsidig og helt åben, når der gøres rede for parternes synspunkter. Tænk, at den slags kan laves i dag! En oase af fornuft og humanisme i et ocean af forvrøvede TV-stationer. Taiwans må høre til verdens dårligste. De slår de italienske TV-kanaler med hensyn til dårlig smag og vulgaritet. Kan vi se Aljazeera i Danmark? Hvis vi kan, vil jeg have TV igen. Det er vedkommende og fremragende. Forstemmende at tænke på, at amerikanerne på et tidspunkt forsøgte at bombe stationen til tavshed.

Onsdag

Om onsdagen skulle vi på sightseeing. Jeg havde ellers bedt om en fredag, hvor jeg kunne daske lidt rundt, men det syntes de åbenbart ikke var passende. Så jeg blev kørt højt op i bjergene af Yawen og hendes mand. Desværre var bjergene stort set skjult i skyer, så der var ikke meget at se. Men man kunne godt fornemme nogle meget flotte landskaber med urskovsagtig bevoksning, stejle klipper, vandfald, smukke fugle (herunder hærfugle) osv. Vi kørte i stedet ud til havet og beundrede nogle særprægede vulkanske formationer i utrolige former og farver. Det var med rette en velbesøgt attraktion. Herfra op til en bjergby, som en gang var kulisser for en meget berømt film og siden har

været turistcentrum. Men selv dér var stort set alle husene grimme. Jeg tror, at de eneste huse, der ikke er grimme, er templerne med de flotte, buede tagkonstruktioner. Og dem er der ikke mange af.

Torsdag

Hele torsdagen var afsat til workshop med Yawens studenter (phd og post doc). De havde alle lavet papers – næsten færdige artikeludkast, lange abstracts osv. Dem havde jeg så læst igennem inden workshoppen. De præsenterede på cirka 10-15 minutter, og så gav jeg feedback med forberedte powerpoints, mens Yawen tog referat. Et meget intensivt forløb. Vi havde en masse gode diskussioner undervejs og – ikke mindst – en masse gode grin. Det går mere og mere op for dem, at man godt kan tage fis på den ældre herre fra det fjerne land. Og de har meget i godteposen, når de lukker op for den. Til sidst var vi godt trætte alle sammen, så vi afsluttede med at takke hinanden, og så fik jeg en flot blomst som cadeau.

Mens vi spiste pizzaer og drak te, viste de et powerpoint show, de havde lavet til mig, om de kinesiske guder. Det startede med: ”God eftermiddag, dr. Kristensen!” (på dansk). Det var ikke let at forstå det buddhistiske/daoistiske gudesystem, selv om jeg havde prøvet at læse på lektien forinden. Der er en glidende overgang mellem guder og mennesker, og antallet af guder vokser hele tiden. Der er vistnok cirka 280 for tiden. Guden for medicin er for eksempel en kinesisk læge, der levede omkring år 800. Ham kan man nu se i talrige udgaver som siddende statue alle vegne. De var ved at dø af grin, da de skulle fortælle om gudesystemet, og de var ikke helt enige om alle detaljerne. Jeg spurgte derfor, om det var noget, de *selv* troede på. Her blev der lidt usikkerhed i gelederne. Nogle svarede, at det jo var deres kultur – andre at det var noget, de gjorde ved højtider og sammen med bedstemor. Men efterhånden blev de enige om, at de også selv ville lære deres børn om guderne. Og at de gik hen til templet, når de følte behov for det. Ikke alene er der en glidende overgang mellem guder og mennesker, det er faktisk sådan, at der er en gud i alle mennesker, som det gælder om at udvikle og forfine til et højere niveau. De skelner ikke så skarpt mellem Buddhisme og Daoisme. Måske muslimer, katolikker og protestanter kunne lære noget her? Når der er 280 guder og altid plads til én til, så er der jo ikke så meget at slås om. Det var i hvert fald forfriskende at se folk, der var ved at dø af grin, når de skulle fortælle om deres egen religion.

Bagefter spurtede vi i taxa ud til et kæmpe kompleks af buddhistiske/daoistiske templer, hvor de havde fået en ekspert (en engelsk-talende tandlæge) til at vise os rundt. Han var utrolig vidende, charmerende og samtidigt meget humoristisk, så vi sugede til os og morede os samtidigt. Hans største fornøjelse var, når han kunne vise små figurer blandt de tusinder af figurer, som var *europæere* (eller barbarer, som han sagde). De var som regel anbragt i ydmygende situationer, hvor de for eksempel skulle bære store byrder, som fik dem til at synke i knæ. Der var også fresker med en del falden-på-halen humor. Vi fik også lært om det indviklede bedesystem, hvor man tager to små træklodser (yin og yang) og lader dem falde på gulvet. Herefter afhænger det videre forløb af, hvordan de falder, hvilken side der vender opad og så videre. Der gives også frugtoffergaver, sælges røgelse, knæles og så videre. Men der er ingen højtidelig stemning. Det hele er uformelt og afslappet.

Templet har fået Unescos stempel som unikt kulturelt mindesmærke trods stor diplomatisk modstand fra Kina. De er principielt imod enhver form for anerkendelse af Taiwan. Deres modstand sættes i relief af, at store dele af den fælles kinesiske kulturarv kun er bevaret på grund af Taiwan. På fastlandet blev næsten alt ødelagt og brændt under kulturrevolutionen, der jo blandt andet gik ud på at ødelægge al gammel kultur og at torturere eller dræbe lærerne. I den nærmeste kinesiske

provins var der 800 bevarede templer, hvoraf de 700 blev fjernet fra jordens overflade under kulturrevolutionen. Af de sidste 100 er der i de fleste tilfælde kun en tom skal tilbage. Det er ikke kun Taleban og vores fælles invasion i Irak, der systematisk destruerer vores kulturarv! Hvordan ville vi have det, hvis Rundetårn, Kronborg, Rosenborg, Roskilde domkirke og H. C. Andersens hus var jævnet med jorden?

Efter besøget i templet gik vi over på den anden side af gaden og så på opera i traditionel stil i en halv times tid. Der var festival og fri adgang for alle. Stemningen var afslappet, ”folkelig” og meget venlig. Alle optrædende havde traditionelle dragter, og teksten var formuleret i gammeldags stil, som ikke er helt let at forstå for unge mennesker. Men de fortalte mig, at flere og flere unge er begyndt at lære disse ting for at få kontakt med deres egen kulturelle baggrund og historie.

Så gik vi lidt videre ind i et kunfuciansk tempel, hvor der herskede fuldstændig ro. (Når man så bort fra de kæmpemæssige fly, der cirka hvert tiende minut fløj hen over templet og videre til landingsbanen i den lokale lufthavn et par kilometer borte). Dette tempel bliver drevet af Taipei kommune, idet Kung-fu-tse betragtes som en læremester og ikke som en religion. Den store dag i dette tempel er ”lærernes dag” en gang om året i september.

Nu var vi sultne, og det burde jo ikke være noget problem, idet der langs gaden overfor var cirka 100 små madsteder. Nogle af dem bestod af ét eller to vakkelvorne campingborde plus et ”køkken”, som bestod af et gasblus med en enkelt gryde over. Andre var lidt mere fancy, men det meste foregik ude på fortovet. Jeg foreslog, at vi blot gik derover og fandt et godt sted. Yawen var ikke helt sikker på, at hun var med på den. Det er alt for ”lokalt” her, som hun sagde. Egentlig et sjovt argument, da alle steder på jorden jo i en eller anden forstand er lokale. Men jeg forstod jo godt, hvad hun mente: Det er for folkeligt til, at vi kan byde dig det! Det endte dog med, at vi efter lang parlamentaren fandt et sted, hvor vi fik snegle, fisk, slanger, tang og alle de andre delikatesser, man kan byde på i Taiwan. Der var rigtig hyggeligt med unge, gamle, forældre, børn, hunde og personale i en vild forvirring. Jeg syntes, at vi kunne fortjene en enkelt øl, hvilket desværre blev taget meget bogstaveligt, idet vi alle otte delte én japansk Kirin øl. (Dobbelt størrelse i forhold til en dansk øl). De studerende syntes øjensynligt, at det var vældig frækt at drikke et lille glas øl. Og der er vel at mærke ikke tale om almindelige studerende, men om phd’ere og post-doc’ere, der nok har været omkring 30 år i gennemsnit. Også på dette punkt er der ret langt fra Danmark til Taiwan.

Da jeg efter en lang dag med forskning, Buddha og mad kom hjem til værelset, åbnede jeg en mail fra Peter (Hasle) hjemme fra NFA/AMI. Det skulle jeg ikke have gjort, for han skrev, at han syntes, at jeg lige skulle fyre et abstract på 700 ord af til en konference i Helsinki i oktober måned. Da deadline var den 30-4, var der ikke så mange alternativer. På den måde fik jeg noget at tage mig til i stedet for at se Aljazeera. .

Fredag

Efter at have pakket og forladt værelset, havde jeg møde med Yawen, hvor vi skulle gøre status på ugen og samle de løse tråde op. Det var ikke let. Faktisk viste det sig, at hun (og hendes studerende) havde mange spørgsmål og problemstillinger, som de ikke syntes, at de havde fået arbejdet ordentligt igennem. Det grundlæggende mysterium kan udtrykkes i ét ord: Danmark. I Taiwan er stort set alle med en akademisk uddannelse ”formet” af USA. I de fleste tilfælde fordi den videregående uddannelse er foregået derovre. De har derfor overordentlig svært ved at fatte et velfærdssamfund af den universelle type som det danske. De kan til nød forstå den tyske model, hvor arbejdsgiverne

indbetaler til pension, sygeforsikring og den slags. Men at man kan blive indlagt på et hospital, få en universitetsuddannelse eller få hjemmehjælp, blot fordi man er borger i et land, det er og bliver ufatteligt. (Og så undlod jeg endda at berette om SU, der i sin tid blev oprettet for at skabe social lighed i uddannelsen, men blev til en statsfinansieret ordning, der blandt andet gør det muligt for de velstillede at bruge pengene til forældre køb af ejerlejligheder). Der var mange andre ting, hun ikke kunne fatte, som for eksempel at psykisk arbejdsmiljø er blandt de prioriterede områder i Danmark. Og tilmed under en konservativ regering! En nærliggende forklaring er, at danskerne ikke er vel forvarede. De er og bliver en uforklarlig parentes i den historiske udvikling.

Hele eftermiddagen tilbragte vi hos ”The United Labor Front”, som er en blanding af en NGO og en fagforening. De havde blandt andet været i Esbjerg til konference på arbejderhøjskolen inviteret af Danmarks Socialdemokratiske Ungdom. Besøget i Danmark var ufatteligt for dem. Da de ankom fra Paris med maskinen til Billund, var der hverken paskontrol eller told!! Hvis de havde noget at fortolde, eller de i øvrigt ikke havde lovlig adgang til Danmark, blev de skriftligt anmodet om at meddele dette til den nærmeste politimyndighed. Det var nu tre år siden, at dette ophold fandt sted, men de var stadig i tvivl om, hvorvidt denne opfordring fra de danske myndigheders side var en fælde, en vittighed eller noget helt tredje, som de så ikke kunne beskrive. I forbindelse med mødet blev jeg bedt om en nøje beskrivelse af de danske sociale ordninger: pension, førtidspension, efterløn, sygedagpenge, arbejdsløshedsdagpenge, bistandshjælp osv. I denne forsamling troede de ikke, at jeg var fuld af løgn, idet de kendte folk i Danmark. De ville gerne have input til en hvidbog, som de er i gang med i forbindelse med det næste præsidentvalg. Disse hvidbøger spiller en meget stor rolle i Taiwans politiske proces. De var begyndt at indse, at deres ensidige satsning på at få alle skavanker anerkendt som erhvervs sygdomme var en blindgyde. (Om 50 år ville de komme op på en anerkendelsesprocent på cirka 10%, hvis de brugte alle deres ressourcer på det). Det er jo ikke svært at forstå, at de er kommet ind på ideen med erhvervs sygdomme, da det er den eneste ydelse, der findes i Taiwan for syge mennesker. (Ud over private forsikringer). Problemet er blot, at de allerfleste læger og advokater i Taiwan hellere vil hjælpe arbejdsgiverne med at så tvivl om det ”erhvervsbetingede” i patientens sygdom, end de vil hjælpe den sygdomsramte til at få erstatning. På dette enkelte punkt har Danmark jo nærmet sig Taiwan i de senere år takket være en række fundamentalistiske arbejdsmedicinske læger. Sådan kan udviklingens gang være så kringlet. Mødet i The United Labor Front sluttede med overrækkelse af en lang række gaver til mig. På dette tidspunkt havde jeg givet mine medbragte gaver til andre, så jeg havde ikke rigtigt noget at give til gengæld.

Herefter drak Yawen og jeg endnu en kop te og evaluerede situationen. Så gik det i fuld fart til lufthavnen, hvor hun overrakte mig en række afskedsgaver. Herefter fik jeg endelig tid til at skrive postkort til de seks børnebørn fra ”det Kina, der hedder Taiwan”.

Det har været en stor oplevelse at besøge Taiwan. Både at opleve landet og – ikke mindst – at være sammen med Taiwanerne. De er, som der ganske rigtigt står i guidebogen, utrolig gæstfri, venlige og humoristiske. Der er mange mærkelige og uventede sider ved landet og systemet, men jeg tror, at det er cirka 10 gange lettere for os at forstå Taiwan, end det er for nogen i Taiwan at fatte noget som helst af det, der foregår i det mærkelige og fjerne land Danmark.

Tage